

Euskal krisia

A. Perez Calleja

Euskadi *krisialdi historiko* batetan murgildua aurkitzen da, *bai ekonomikoki eta bai politikoki*. Ez da, ez, egoera berri bat; krisiak gauza ezaguna gertatu behar litzaizkiguke; bakarrik, herri baten memoria historikoa oso apala izan ohi da, eta ez da ehun urte baino haruntzago gogoratzen. Urte horietan gauzak —zenbait ikuspuntutatik begirata— oso ondo joan zaizkigu, edo oso aise behintzat. Alabaina, Herri honen funtsezko arazoak —behin eta berrizko arazoa, betikoa— berbera izaten jarraitzen du: Herri pobrea garenez gero, lehengairik gabea, baliabide natural edo energetikorik gabea, kanpoan erosi behar dugu premiazko zaiguna, eta horrek, fakturak ordaindu ahal izateko, industri eskaintza desarroilatzen behartzen gaitu; eginkizun neketsua eta zaila benetan, eta duela ehun urte arte zorion handirik eman ez diguna gainera.

Funtsezko bi fenomenok aldatu dute errotik euskal ekonomiaren etorkizuna eta beronen funtzionamendu-eremua. Alde batetik, krisi mundiala edo petrolioaren krisia. 1974az geroztik espainol

ekonomia ez da gauza izan gordinkien garestitzeak bere pagamendu-balantzari planteatu dizkion problemen aurrean erreakzionatzeko eta iraganeko hazkunde-maila ekonomikoak berreskuratzeke; haren hazkundeak lanak izango ditu benetako dermiontan %2tik gorako batezbesteko tasak gainditzen. Eta horrek esan nahi du, lotuta gaudela, eta etorkizunean oso gutxi haziko den merkatu baten menpean gainera; eta, jakina, logika hori ez dago batere ados elastikotasun-errenta handiagoko merkatu eta produktuetarantz jotzeko jokabidearekin. Ezin dugu segitu merkatu honetan kontzentratuta; dibertsifikatu egin behar dugu gure produktuen norabidea; azken batean, espainol merkatuaren menpean egungo neurrian jarraitzen dugun bitartean (gure kanpoko salmentan %75) *merkatuaren problema* funtsezko auzi bat bilakatuko zaigu berriro ere.

Beste aldetik, ez dugu kontutan izan ekonomi krisiaren azpian dagoen fenomeno, hau da *industri krisia*, edo espezifikokiago esateko, enpresa-krisia. Alde batetik, energiaren eta lehen-gai askoren prezio berriek funtsezko aldaketak eragin dituzte eta seguraski atzeraezinak gainera eskari mundialean eta zenbait sektoreren etorkizunerako expektatibetan. Beste aldetik, funtsezko input batzuen prezio berriek eta benetako alokairuen gorakada ikusgarriak —zeren iragan hamarkadan *urteko %7ko batezbesteko akumulatiboan* hazi bait dira— eta finantz gastuenek, sakonki aldatu dituzte *gure produktu eta teknologia askoren konkurrentzialtasuna eta bideragarritasuna*.

Guzti horren ondorioz, eta gauek goizera, bai produkzio-prozesuen eta berdin produktuen beren *teknologi zaharkitzapen* oso grabe bat sortu da. Jadanik instalatuta dagoen produkzio-ahalmenaren parte on batek —moderno baina modernoagoa izanda ere— ez du ezertxotarako balio, edo sortutako produktuek eskerik aurkitzen ez dutelako, edo Hirugarren Munduko herriekin ezin konkurri dezaketelako, edota dagoeneko ez direlako errentagarriak egungo prezio eta kostuekin.

Enpresak gelditzearekin eta alokairu-indizeekin, gure ekonomiarentzat *ezinbesteko diren produktu eta sektoreen krisi* itzela probokatu da; egia esateko, industri kapitalaren eta honen ondoriozko teknologien %50tik 75erako bat denboraz aurretik zaharkituta geratu da. Euskadik 60etako hamarkadaren honda-

rretan halako industri aparatu moderno bat bazuen ere, aparatu horretxekin berarekin sartzen da 80etako hamarkadan, hau da, ez da gauza izan ez aldatzeko eta ez adaptatzeko eta, beraz, nabarmenki desegokia gertatzen da bienbitartean errotik aldatu diren merkatu batzuetan konkurrizkeko.

Guzti horrek zeraz jabetzera garamatza, alegia ez garela aurkitzen —29ko krisian bezala— eskari-faltazko egoera tipiko baten aurrean, aitzitik baizik *industri eskaintza* gainbeheratu eta zaharkitu baten aurrean gaudela, langileak, enpresariak, akzionistak, Administrazioa, bankuak eta hornitzaileak denak herio-tranpatan harrapatuz, eta subsidio, subentzio, kreditu merke eta abarrez kostata eutsitako *klase pasibo* berezi baten partaide izatera pasa nahi duela.

Nola nahi dela ere, eta petrolioaren krisirik ez balitz eman ere, Euskadi problema larri baten aurrean aurkitzen zen: nola utzi espainol merkatuaren probintzia bat izatetik eta bere sistema nazioartekotu, munduko merkatura irekiz. Hain garrantziko da aldaketa, ze gure industri ehunaren erabateko berrikustapena suposatzen bait du, eta, horren ondorioz, urte gorri baino gorriagoak pasa beharko ditugula, hoberenean ere.

Horretarako *gizarte-kontsentsuaz* harmatu beharko zatekeen —urte batzuetan behintzat zuhurtasun handiagoz jokatu beharko genukeen enpresen bizkarretara zama sozial handiagorik bota gabe (alokairuak, Seguritate Sozialaren kostuak, presio fiskala)— eta trantsizioko *industri politika* burutsu zuzenduz. Politika horrek, azken berrogei urteotan gidatu gaituzten *seinaleez* aparteko beste batzuez zuzendua egon beharko zukeen orain, *Administrazio propio* baten zuzendaritzapean eta pisuarekin ez bazen ere, behintzat bere laguntzarekin indartuz, zeren bera bait da etapa berri eta zail honetatik arrakastatsu irteteko interesik handiena duena.

Oraingoz, ordea, ez da horrelako deusik eman. Energi kriak beste galdekizun bat eransten zion prozesuari. Nazioarteko merkataritzaren atzerakada ez da, ez, nazioarteko merkatuaren kota berriak irabaztea galdatzen digun politika baten laguntzarik hobereena. Horrek esan nahi zuen gerta zitekeela errakuntzak eta inefikazia askoz gutxiago toleratuak izatea eta, edozein modutan ere, *doitzeko aldia uste baino gehiago luzatuko litzatekeela*.

Baina izan ere, gainera, ez zen eman *trantsizio* honetarako aipatu ditugun ezinbesteko *baldintza* horietako bat bakarra ere; ez zen eman ezta *kontsentsu minimo* bat ere. Konkurrentzi posizio hobea batetarentz zuzentzeko bidetik urruti eta, gero eta gaitzago bilakatu zaio euskal enpresari superbibentzia bera; ez da eman zuzendaritzarik ere, hau da, zer jokatzen genuen adierazi eta jokorako lege minimo batzuk ezar ziezazkigukeen *botere* bat alegia.

Bestalde, aurreko denboraldiko itxurazko euforiak zailagotu baino ez zuen egin aurkitzen ginen egoeraren benetako izaera ulertzeko posibilitatea, eta enpresariak berek ere, konfidantza lelo xamar batek jota, atzeraldi kojuntural labur batekin nahasi zuten krisia. Ez zuten jakin izan oraindik 1975era arte enpresa gehienek zuten inertzia bikain hura behar ziren aldaketei hasiera emateko aprobetxatzen, eta alokairuen arloan amore ematen ihardun zuten, ez beren finantz egiturak eta ez beren konkurrentzi egoerak jasan ezin zitzaizketen kotetaraino iritsiz.

Trantsizio ekonomikoaren problematika guzti hau —berez ikaragarri *gatazkatsua* izaki— arindu ahal zatekeen, edo soluziobide hoberik idoro, baldin eta gure Herri honetan industri erlazio-marko egoki bat eman izan balitz. Berrogei urtetako libertate sindikalik eza, hipoteka astun baino astunagoa gertatu zaio eskierki. Eztabaidarako oinarri objetibo eta experimentatu batzuen falta, bere aldetik, gorren arteko elkarriketa bat bilakatu da langile-enpresarien arteko harremanetan, eta parte solaskide bakoitza apenas saiatzen den bestearen egoeran jartzen, edo behintzat ulertzen. Eta honela, helburu kontrajarriak —alokairuak eta errentagarritasuna; enpleguaren segurtasuna eta sektorearen birmoldapena— *elkarrenganatz*en lehiatzeko soluziobide bat izan zitekeena, alderdi biak galtzaile gertatzen direneko gatazka bihurtu da; ez alokairu eta ez errentagarritasun, ez enplegu eta ez birmoldapen.

Enpresari askok garai bateko denbora onen nostalgiari lotuak jarraitu dute —ordena eta disziplina zegoeneko garaiari, negoziatu eta konbentzitu beharrik ez zegoenekoari, merkatu bereziki eroso batek enpresariaren edozein erabaki azken onera eramaten zuen garaiari alegia—, egundaino berpiztuko ez den iragan batetara noiz itzuliko zain. Entzungor eta muzin egin diote

enpresari-logika batetik ere itzuriezinezko gertatzen zenari, hots, langileekin zabalkiro mintzatzeari, eta hauen problemak konpartitzeari, horietxan lankidetzaren beharra dutenez gero beren enpresak salbatzeko.

Sindikatuak, berriz, arduragabetasun gozoan iraun izan dute, eta «ogia gaurko eta gosea biharko» praktikatu; aurreko Erregimenak zeregin oro ukatzen zien enpresan eta ekonomi politikako crabakietan; eta egoera berria heldu denean haiek ez dute zeregin bat bakarrik ere bereganatu nahi izan. Beren borondatez —ez zutelako erantzukizunik nahi—, eta borondatez kontra ere bai —enpresariak eta Administralgoak utzi ez dietelako— hertsiki zeregin ekonomizista batetara jokatzera —alokairuak negoziatzera— baztertuak izan direnez gero, nahiago izan dute ez jakin alegia enpresen etorkizunak zuzenki afektatzen dituela eta hauen hondamenak, lehentxoago edo geroxeago, berena herrestatuko duela. Errudun txikienak izaki —izan ere ez enpresariak eta ez Gobernuak ez diete inoiz partehartzeko edo kontsultatuak izateko aukera garbirik eman, beste erremediorik ez zegoenean izan ezik—, berak izan dira zigor sozialik gogorrena pairatu dutenak: langabezia alegia. Eta beraiek izan dira, egungo perspektibatik begiratuta, alokairu-politika suizida bezala kontsideratu behar den jokabide horrekin, zigor horri su eman eta gero egurra bota diotenak. Baina ez dugu ahaztu behar enpresariak berek ere jarri dutela beren partetxoa suizidio kolektiko horretan, zeren askotan nahiago izan bait dute atzeraezinezko kontzesio ekonomikoak egin, ezen ez boterea eta erabakia konpartitu beharra onartu.

Guzti horren ondorioa, *krisiaren kontra burruka ezin egina da*. Gaur eguneko egoera bezalako batetan, zeren ez bait da ko-junturala, eta bai egoera zeharo berri batetaranzko trantsizioaldi luze bat irekitzen duena, *ezinbestekoa da lehenbailehen mugitzea eta errotik aldatzea*. Gizartearen korporatibizazioak *aldaketa-prozesu guztiaren geldieraztea suposatzen du*; beti izaten da galtzen ateratzen den norbait eta defenditu egiten da, nahiz eta ez aldatzearen ondorioa, bestalde, mundu guztiaren galera izan, baina mendebaldeko gizarteetan *mundu guztia eta inor ez berdin dira*. Ekonomi sistemak, eta bere egitura industrialaren konposizioak

partikularzki, apart zurrun jokatu izan du. Sektorearen birmoldapeneko plan guztiei berandu ekin izan zaie eta are beranduago burutu gainera —beti finantz neurri nekatsu baino nekatsuagoe-kin, baina beti bildurrez eta axaletik, hondoko arazoak konpon- tzeke— eta orain arte lortu diren emaitzak urruti baino urrutia- go geratzen dira, baita sinboliko hutsak izatetik ere. «*Malguta- suna*», krisiari hortzak erakusteko ezinbesteko baldintza izan behar zukeena, bere ausentziaz gailendu izan da hemen.

Guzti horrek begien bistan jartzen digu benetan absurdoa dela inguruabar berriotan garai bateko industri politikari eutsi nahi izatea. Orain arte defenditu eta praktikan jarri izan dena, egungo ikuspuntutik, erabat zentzugabea ematen duen zer bait izan da. Estatuak errespetatzen zituen, teorian baina, inizatiba pribatua eta merkatu-ekonomia, baina ez du egundaino zalantza- rik izan inizatiba pribatu hori bortxatzeko eta merkatu hori enpresen errealitatean datuek zeharo aldatzen dituen arautegi- sare konplexu baten bidez hausteko. Bere jokaeraren oinarri- ko plataforma, kreditu-zirkuitu pribilegiatuak izan dira, xede kuantitatibo sail bat betetzeko baldintzarekin, baina beren bu- rutzapena, erantzukizuna eta mozkinak beti sektore pribatuaren eskuetan utziz. Ekintza kontzertatuak dira politika-mota honen adibide klasikoa. Estatuak enpresari izatera jokatzen du, izan gabe ordea, eta egin behar ez lukeena egiten du (dirua merkatutik kanpora ematen du, enpresa-konkurrentziako baldintzak eralda- tuz) eta ez dakiena ere bai (enpresen jomugak finkatu alegia). *T'ransferentzi* politika bat da azken finean, zeren gisa horretako politikaren funtsezko «argudioa» ez bait da merkatua, edo etor- kizuna, subentzio, exentzio fiskal, kreditu merke etab.en gisa liberalki erabilitako dirua baizik.

Hala eta guztiz ere, Administrazio espainolak oraindik irten- bide horretatik joaz jarraitzen du, bere finantz soluzio alfer eta kostu handikoekin —berregiturapen industrial, esate baterako, 570.000 milioi pezeta kostako dela esaten da—. Ustezko berregi- turapen industrialerako dekretu-legeak, *garai bateko ekintza kon- zertatuak egungotzeko eta egunean jartzeko bertsioetat* eman daitekeen sektore-politika sagaratzen du. Berriz ere erabiliko den argudioa finantz erregalia liberalak izango dira, berorietaz ba-

liatzen direnak ezer gutxitara konprometitzen dituztenak. Politika hori, *aldaketakoa ez baina sostengapenekoa da*, beste ezer baino gehiago, zeren ez bait da ematen barne-aldakuntzarik, ezta aurreko politikaren errakuntzak bistan baino bistanago dauden arloetan ere. Horrela, apenas aurrakusten den produkzio-ahalmenaren edo gehiegizko enpleguaren murriztapena, ezta enpresa zaharkituak istea ere. Ez aipamen bat ere konkurrentzia hobetzeari buruz, kanpora ateratzeari, edo enpresa horien mantenu sano eta beraz *autonomo* batetarako aukera eman lezaketen beste inguruabarrei buruz ere. Beti bezala, kreditu-emateak eta kontzesio fiskalak, berauen xede bakarra urte guzti hauen ondoren seko hebainduta aurkitzen diren enpresen Balantzea eta Diruzaintza berrorekatzeari dutelarik, batere kontutan hartzeke, luzarora, Ustiapen-Kontuak egiten duela erabakia ere.

Zalantzarik gabe zeinu *pasiboko* aintzinako politikaren aurpegi berri bat besterik ez da —baliabideak enpresen Pasiboetan injektatuz, barruko aldagai kualitatiboak —Aktiboaren produktibitatea— ezertarako mugitzeke—, hau da zerbait iraunkorra eta autonahikoa eraiki nahi izanez gero derrigorrez tratatu beharko litatekeen oinarritzko auzi haiei buruz behatz bat ere altxatzeko.

Sekulan amaierarik gabeko berregiturapen faltsu hauek jadanik frogatua dute egiazki tamalgarriak direla enpresentzat, zeren:

— Ez bait dute ezertxo ere aldatu krisian dauden enpresen baitan ondoko puntuotan:

- gestioaren kalitatean (zuzendaritzako ekipoa),
- errentagarritasunean (kostuetan, produktibitatean),
- konkurrentzialtasunerako ezinbesteko diren aldagaietan, adibidez:
 - * banaketan eta exportazioan,
 - * prozesuen automatizazioan,
 - * produktuen sortzapenean,
 - * teknologia berrietan,

ez dute ere birplanteatu berorien etorkizuna, zeren horretarako beharrezkoa bait zen:

- inbertsio-iniziatiba berrreskuratzea,

- jadanik atzeraezinezko moduan aldatua dagoen markoaren arabera, enpresaren ikuspen estrategiko bat planteatzea.
- Zeren, gainera, desegokiak izateaz aparte, berregiturapen-planak halakoxe deskalabroarekin gauzatzen dira, ze laguntzak
- berandu iristen bait dira: haustura sakonak gertatzen dira produkzio-prozesuan (lehengai-falta), galarak disparatu egiten dira;
 - ez dira nahikoak: laguntzen da ala ez da laguntzen: ezin egin daitekeena da ttantaka-ttantaka eman. Laguntzek, finantz planak beharrezko bezala definitzen dituen bezainbatekoak izan behar dute;
 - galerazi egiten dute gestio iraunkor eta metakor bat planifikatu eta aurrera eramatea.

Gisa horretako politika batek *menpekotasuna sortu* besterik ez du egiten, funtsezko arazoak egundaino konpondu gabe. Alderantziz, kanpoko laguntza, gestio-metodoetan, zuzendari-ekipoetan eta, azken batean, enpresen beren konkurrentzialtasunean aldaketarik egin beharra eliminatuz lasaitasuna sortzen duen ohi-tura bihurtu da. Horrela —premiakotasuna eliminatzean—, nahi zituenen kontrako emaitzak lortzen ditu eta laguntza kojunturalak iraunkor bilakatzen —nahiz eta expreski kontrakoa esaten den—, zeren ez bait da ematen enpresaren nazioarteko konkurrentziarako benetako egokitze bat. Guzti horrekin bildur ginateke dagoen produkzio-egituraren nahi-ta-nahiezko aldaketara moldatu beharra atzeratuz, ez ote den nahiko egitura hori fosilizatzeko joera behin betirako irmoki finkatzea.

Egia esateko, ihes egiten zaie berregiturapenezko ekintzei, onartu edo aurpegi eman nahi ez zaion errealitate artegarri baten itzuri *aurrerantz* joanez, zeren beldur bait zaie hartu behar-ko lirakeen erabaki ezatsegingarrien ondorioei, eta, nola enplegua murrizteko hala alokairuak moderatzeko, arazo laborekin topo egitera eramaten dutenei oso bereziki. Horregatik, lehen ere genioen bezala, politika hau, nolabait deitzeko, indartsuekin (Sndikatuekin) ahul den eta ahulekin (langabetuekin, esate

baterako, baliabideen zarrastelkeriaren kaltea zuzenki jasan dutenekin alegia) indartsu den Administrazio batek onartutako presioen suma besterik ez da. Sindikatuek —justiziazkoa ikusten dutelako edo gainezkatuak izateko beldurraren aurrean beste erremediorik ez daukatelako— *berehalako interes korporatiboen* defentsa asumitzen dute. Administrazioak zeharrralatu egiten dela ematen du eta, burubide industrialen arabera jokatu ordez, ordena publikoaren babesle bilakatzen da, bere benetako bozeramalea Barne-Ministraritza bailitzan.

Deskribatu dugun bezalako eskuhartze pasiboko politika batek ez du etorkizunik: merkatua izorratzen du, aldaketa biziko fase batetan gidari posible bakarra den garaietan, menpekotasuna sortzen du enpresariarengan eta enpresa-egiturak geldierazten ditu finantz kostu handi batekin.

Ikus dezakegunez, egoera berrira moldatzeak bazuen bere alde *ekonomikoa*: eskaintzaren egitura eskearen baldintza berrietara moldatzea hain zuzen; baina badago, eta funtsezkoa da hau onartzea, alde *politiko* bat ere, eta da, gizarte-talde desberdinen arteko akordio batetara iritsi behar dela, petrolioaren prezioen gorakadaren eta oraindik garrantzitsuagoak izan diren geroagoko ondorioen eraginez eratorri diren ondasunezko errentaren galarak banatzeko.

Krisiaren datuak

Dagoeneko espainol ekonomiaren krisiari eman erantzuna baldintzapetu zuten egiturazko eta ekonomi politikazko kondizionanteak explikatzen ditugunez gero, euskal ekonomiaren amilerara ongien deskriba dezaketenez datu objektiboak bakarrik jasoko ditugu. Eta zifren dantzaren aurrean, soberan gelditzen dira irazkin guztiak.

1. — Euskal ekonomiaren martxa, ematen genituen arrazoiengatik, espainol ekonomiarena baino askoz ere negatiboagoa ari da gertatzen, eta haren hazkunde-potentzialtasunaren galera, berriaz, oraindik ere handiagoa da, inbertsio-ihardueraren geldierazpenaren arabera.

BPG ETA INBERTSIOA

. %etan benetako aldaketa

	1976	1977	1978	1979	1980
BPG					
— Espainia	2,9	2,6	3,1	0,6	1,2
— Euskadi	3,4	1,8	1,3	0,8	—2,0
INBERTSIOA					
— Espainia	—2,0	—1,2	—3,2	—0,4	2,3
— Euskadi	—1,8	—2,5	—5,9	—4,5	—2,2

Iturria: Lankide Aurrezkiaren ekonomi txostena, INE.

2.— Eboluzio hau, aipatu ditugun faktore negatibo guztien eta euskal ekonomiari espezifiko zaizkion beste batzuen koinzidentziaren ondorio dira. Faktore espezifikoaren artean ondoko hauek aurkitzen dira:

- a) Gure ekonomiaren barruan industriak duen pisu erlatibo itzela.

SEKTORE EKONOMIKOEN PISUA

Sektorea	Euskadi	Katalunia	Madrid	Espainia
Industria	53,2	46,3	33,0	38,1
Zerbitzuak	41,5	50,1	66,3	53,0
Nekazaritza	5,2	3,6	0,7	8,9

Iturria: Bilboko Bankua.

- b) Mundu guztian krisian aurkitzen diren sektoreen presentzia garrantzitsua, *siderurgiarena* adibidez.

Inportazioa/Itxurazko kontsumoa eta Exportazioa/Produktzioa arteko Erlazioen eboluzio portzentualak, 1970-1979ko urtealdian, Espainian.

(m. Tm.-tan)

Urtea	Produktzioa	Exportazioa	% Export./ Produkt.	Itxuraz. kontsu.	Inportazioa	% Inport./ Itx. Kontsu.
1970	7.394	330	4,5	3.544	2.535	29,7
1971	8.025	1.186	14,8	7.862	1.158	14,7
1972	9.530	1.853	19,4	9.513	1.528	16,1
1973	10.808	2.204	20,4	10.943	1.943	13,4
1974	11.476	1.068	9,3	11.767	1.606	13,7
1975	11.091	2.054	18,5	10.010	2.367	23,6
1976	10.982	3.234	29,4	10.044	3.290	32,8
1977	11.168	3.519	31,5	10.122	1.451	14,3
1978	11.345	5.454	48,1	8.440	1.013	12,0
1979	12.254	5.567	45,4	7.989	1.380	17,3
1980	12.672	5.927	46,8	8.674	1.682	19,4

Iturria: UNESID, LKA.

- c) *Itsasuntzigintza*

EUSKADIKO ITSASUNTZIGINTZA

Urtea	Hasitako tonelaia	Uretaratutako tonelaia	Entregatutako tonelaia	Produktzioa 2+2b+c/4
1975	409	407	336	390
1976	280	280	275	279
1977	265	334	351	321
1978	124	189	247	187
1979	97	72	96	84
1980	171	—	90	—

Iturria: Construnaves, LKA.

d) Ekipamendu-ondasunak eta erreminta makina konkretuki.

ERREMINTA MAKINA ESPAINOL ESTATUAN

Mpta.

Kontzeptua	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Produkzioa	16.828	15.756	18.125	20.100	23.800	25.300
Prezio konstantetako produkzioa	16.828	14.194	14.050	13.400	14.028	13.041
Barne-salmentak	11.768	9.762	10.340	8.786	9.653	8.933
Exportazioak	5.060	5.994	7.785	11.314	14.147	16.367
Exportazio-proporzioa	30,1	38,0	43,0	56,3	59,4	64,7
Inportazioak	9.787	8.758	6.939	6.905	6.130	7.399
Barne-kontsumoa	21.555	18.520	17.279	15.691	15.783	16.332
Exportazioaren batezbeste- ko prezioa (pta./kg.)	198	244	290	335	358	581
Inportazioaren batezbeste- ko prezioa (pta./kg.)	358	408	575	749	699	648

Iturria: AFMM.

e) Elektro-etxetresnak

ELEKTRO-ETXETRESNEN PRODUKZIOAREN EBOLUZIOA ESPAINIAN

m. unitatetan

Aparatua	1975	1976	1977	1978	1979	1980	% 80/79
Hozkailuak	1.185	1.080	1.245	1.204	1.144	1.227	+7,25
Ikuzgailuak (automatikoak)	816	954	1.167	1.184	1.044	967	-7,4
Baxera-ikuzgailuak	60	105	107	135	126	160	-15,9
Sukaldeak	732	813	887	925	912	708	-22,4
Labeak	37	45	99	149	160	116	-27,5
Gainekoak	67	96	153	234	288	246	-14,6
Berogailuak	571	851	890	807	797	738	-1,2
Termoak	248	243	221	198	230	—	—

Iturria: ANFEL.

Zerrenda heda liteke beste hainbat sektoretara ere, hala nola, papera, ekipamendu-ondasun elektriko handiak, altzairu bereziak, siderurgia ez-integrala, etab.

3. — Sektore guzti hauek, aldi berean, energi kontsumitzaile handiak dira eta, jakina, paradoxa bat ematen da horrela: ekonomi krisian gauden bitartean, gero eta kantitate handiagoak ari gara kontsumitzen guk ez ditugun eta etengabe garestitzen ari diren baliabideetatik, gure kanpoarekiko menpekotasuna eta konkurrentzia posible batetarako produkzio-zaharkitzapena dramatikoki handiagotuz. Petrolioaren lehenengo shock-a gertatu zenetik hainbeste urte pasa ondoren, ez dirudi ekonomi hazkunderen eta energi kontsumoaren arteko elastikotasun positiboa haustea lortu dugunik.

Bulneragarritasun honen ondorioz, atzerapen nabarmen bat seinalatzen dute indikatzaile guztiek, bai *kontsumoari* dagokionez,

KONTSUMOAREN EBOLUZIOA, 1980

. %ko gebikuntza 1979.ekoaren arabera

Kontzeptua	Euskadi		Espainia	
	1979	1980	1979	1980
Alokairuak	15,0	15,6	15,3	15,0
Aurrezkia	16,4	16,6	18,8	17,5
Ibilgailuen matrikulazioa	-12,4	-13,4	-5,1	-7,2
Gasolina-kontsumoa kotxeko	-4,4	-8,7	-2,4	-7,5
Hozkailu-salmenta	7,4	-4,0	0,6	-7,7
Erostatxe handien salmenta	-6,7	-6,0	-6,0	-3,8

Iturria: Lankide Aurrezkiaren ekonomi txostena.

Datu esanguratsu bat: diru-bilketa fiskala Estatu espainol osorako 1980an zehar %21,6 gehitu zen bitartean, %10koa bakarrik izan zen Euskal Komunitate Autonomoan.

bai *industriari* oro har dagokionez,

INBERTSIOAREN INDIKATZAILEAK EUSKADIN

.aldaketak %etan, aurreko urtearen arabera

Kontzeptua	Euskadi		Espainia	
	1979	1980	1979	1980
Zementu-kontsumoa	-24,5	-18,0	-5,7	-5,0
Enplegua eraikuntzan	-10,5	-14,5	-6,3	-9,0
Eraikitako etxebizitzaren kopurua	-20,5	-8,5	-24,0	+2,5
Kamioien matrikulazioa	-9,7	-5,2	+2,1	-1,2
Kontratatutako indar berria	+2,2	+1,1	—	—
Kapital finkoaren moldaketa gordina	-4,5	-2,5	+0,8	+2,3

Iturria: Lankide Aurrezkiaren ekonomi txostena.

bai *inbertsioari* dagokionez,

INDUSTRIAREN EBOLUZIOAREN INDIKATZAILEAK, 1980

Kontzeptua	Euskadi	Estatu espainola
Industri enplegua	-1,7	-4,7
Altzairuaren kontsumoa	-5,0	-8,3
Ahalmenaren infrabaliakuntza	76/78	79/81
Industri elektrizitatearen kontsumoa	-3,2	+4,1
Industri Produktu Gordina	-2,5	-1,1

Iturria: Lankide Aurrezkiaren ekonomi txostena.

Guzti honen ondorioak, aldi bereko bi plano osagarri ditu. Alde batetik, enpresaren geldialdia eta gainbeherakada, bai *erregarritasunari* dagokionez

INDUSTRI BALIO ERANTSI GORDINAREN BANAKETA

Urtea	Mozkin netoa	Amortizazioak	Pertsonalkostuak	Finantz. kargak	Balio erantsi gordina
1974	11,3	14,0	64,5	10,2	100
1975	6,6	13,7	67,0	12,7	100
1976	-1,0	14,7	68,0	16,3	100
1977	-3,9	15,2	69,1	19,6	100
1978	-8,5	15,8	68,6	24,1	100
1979	-10,2	20,4	65,4	24,5	100
1980	-14,6	20,6	66,4	27,5	100

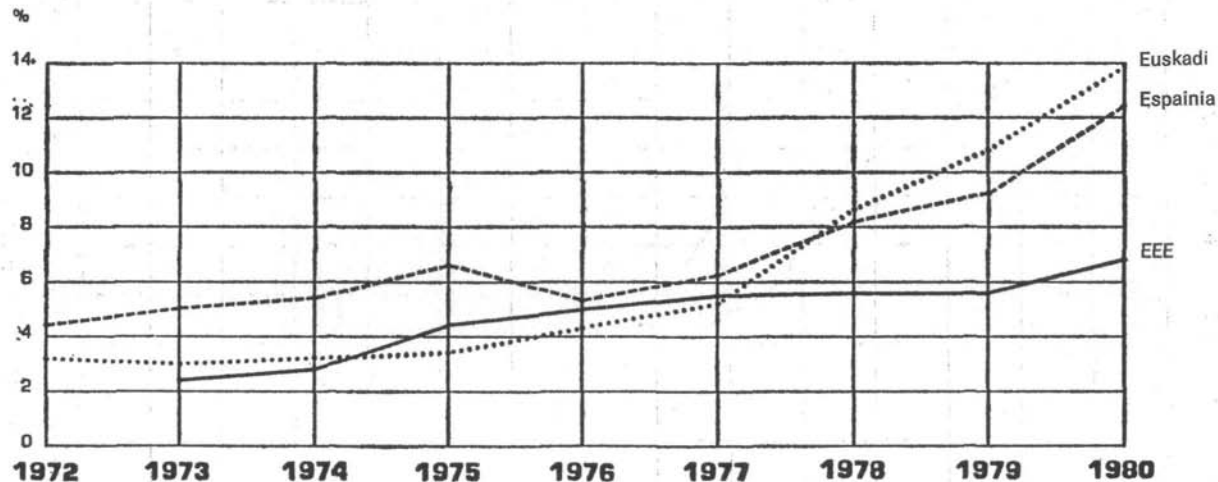
Iturria: Lankide Aurrezkiaren ekonomi txostena.

bai *enpresa itxudurari*, edo *krisi-ageriei* dagokionez

Guzti horren ondorioz euskal ekonomiak ezin eman diezaike enplegurik lan egiteko gai diren guztiei, eta zeragatik hori:

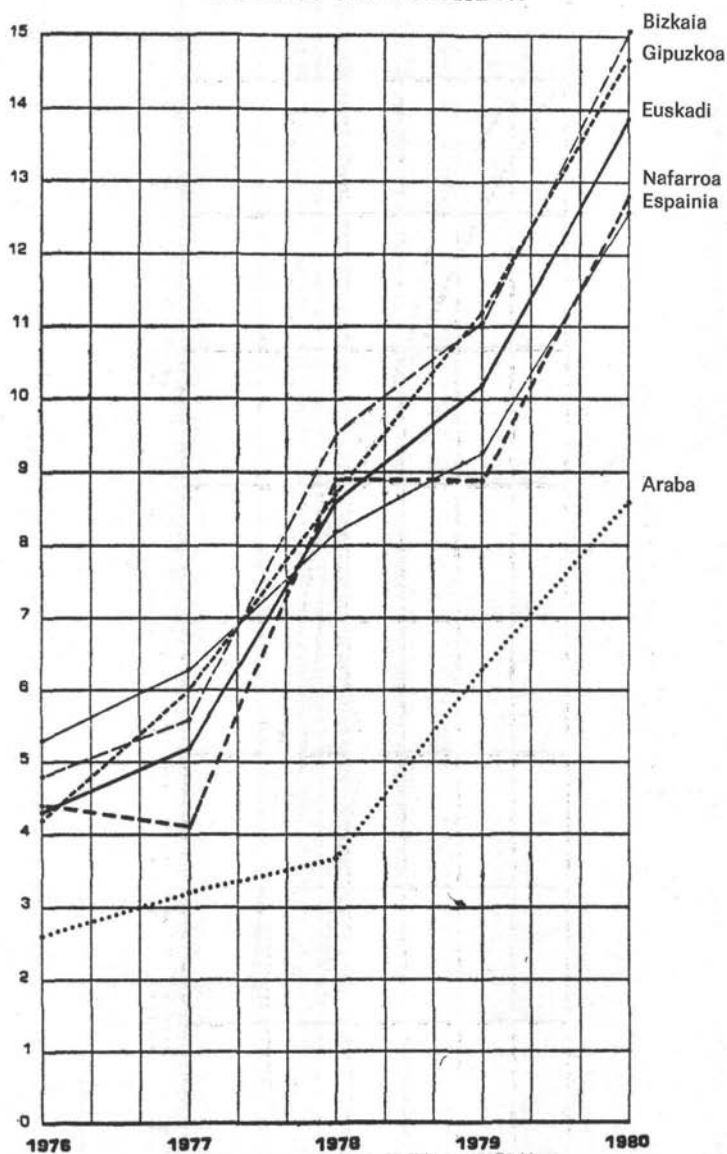
- konkurrentzialtasun-faltagatik eta honen ondorengo
- merkatu espainolaren ordez kanpoko merkatura jotzeko ezintasunarengatik,
- energi kontsumoarengatik,
- produktibitatearen eta alokairuen arteko desegokitasunarengatik,
- industri egituraren fosilizazioarengatik, baliabide erabilgarriak etorkizunik ez duten sektoreen salbazioan inbertitzeko joerarekin.

LANGABEZI TASAK 1972-1980 URTEETAN

Iturria: E.P.A. eta Eurostat.

LANGABEZI TASEN EBOLUZIOA

Iturria: INE. Jendetza Aktiboaren inkesta.

BPGren ENPLEGUAREN URTEARTEKO HAZKUNDE-TASAK

EUSKADI

Urtea	BPG	Enplegua
1976	3,4	-2,4
1977	1,8	-1,8
1978	1,3	-1,9
1979	0,8	-1,9
1980	-2,0	-4,4

Langabeziari dagokionez, Herriaren kezkarik larriena eta problema handi bakarra bilakatu da, batez ere kontutuan hartzen badira munduko ekonomiaren expektatiba zailak eta gure industri ehuna eszenategi berri horretara konkurrentzialki moldatzeko ditugun itxaropen dudagarriak.

Azkena

Euskal ekonomiaren diagnostikoa laburtu nahiko bagenu, esango genuke ze, bat batean, eta petrolioaren krisia dela medio funtsean, arras aldatua ikusi dugula gure erreferentzi markoa, guztiz zaila eta batez ere ohizko merkatu espainol babes-tuaz bestelakoa den nazioarteko merkatu batetan konkurritzera behartuak aurkitzen garelarik.

Hain bat bateko eta halako handitasuneko aldaketa batetara moldatzea —nabarmenki atzerakadan zegoen eskari nazionala kanporako exportazio handiago batekin ordeztzea, edo behintzat osatzea— gauza egiazki zaila zen, baina orain ezinezko egin duena —eta benetan atzeraezinezko kolapso bat suposatu duena, zera da, aldi berean alokairuen gorakada izugarria eman dela —%532ko gorakada zazpi urtetan —eta berdin beste barne-kostu batzuen ere —energiarena eta finantz kostuen— gure lehengo konkurrentzi ahalmena, gure produktuak kanpoko merkatuak konkistatzera irteteko hain beharrezko zitzaion ahalmen hura, areka-zuloan abandonatu dutelarik.

Gure ekonomia, gaur egun, haur mengel bat duzu, krisian dagoen merkatu baten hormaren eta oraindik irensteko prestatu gabe dagoen alokairuen ezpataren artean. Egungoa bezalako krisi batek zerbait galdatzen baldin bazuen, berehalaxe mugitu beharra zegoela zen zerbait hori, erantzun zalu bat eman beharra alegia egoera berriari. Ez da posible izan, ordea, horrelako ezertxo ere.

Euskal industria gaur egun —krisia hasi zenetik zortzi urtetara— hildako ehun bat da, edo behintzat perlesiak jota dago bere zati handi batetan, eta oso gauza grabea da hori egunean baino egunean abiadura biziagoan mugitzen den ekonomi mundu batetan. Herri aurreratuenengandik bereizten gaituen distantzia, gero eta handiagoa gertatzen ari da. Eta bizitza enpresariaren sintoma tipikoak apenas sentitzen diren: ez dira hobetzen ez teknologia ez produktibitatea, ez da ateratzen produktu berriarik eta ez da sartzen merkatu berrietan ere —industri bir-moldaketa sonatu bezain topikoa—, ez da dirurik irabazten —galerak benetan mundialak dira— eta ez da inbertitzen. Guzti honen ondorioz, ez dira lanpostuak sortzen; egia esateko, desegin egiten dira, urteko 30.000 lanpostuko abiadan.

Hirurogeietako hamarkadan eman zen euforiak, gure desarrollismoaren aietasun paregabeak, ia mundu guztia engainatu zuen, eta langileak eta enpresariak berak beste inor baino gehiago eskierki. Hauek ez ziren prestatu; haiek, berriz, gerta zitekeena gerta, alokairuek amaigabeko gorakadan jarraituko zutela uste izan zuten. Egia esateko, espainol «mirakulua» zorioneko inguruabar sail baten kointzidentziaren emaitza izan zen. Ordura arte egundaino eman ez ziren zirkunstantziak —gerraondoko munduko ekonomiaren hazkunde-uhinaren ondorioz turistak bidaltzen, emigranteak hartzen eta kapitalak ekartzen zizkiguten zirkunstantziak—, eta sekulan gehiago emango ez direnak, dudarik gabe. Guzti horrekin jadanik ezin paga daiteke petrolioarengatik 12.000 milioi dolarretako faktura. Exportatu egin behar da eta ez gaude horretarako prestatuta.

Euskal ekonomia oso zaugarria zen eta beraren perspektibak alda litezke errotik, baldin eta gure iragan benturosoari eutsi izan dioten bi suposamenduak aldatuko balira:

=espainol merkatua etengabeko hazkuntzan,
=alokairu bajuak.

Bi suposamenduok desagertu dira jadanik duela denboratxo bat. Gure alokairuak Italia eta Britainia Handia bezalako herrietakoen parekoak dira. Espainol merkatua sinbolikoki bakarrik hazten da —%0 eta 2 artean batez beste azken urteotan— eta merkatu horretako gure presentzia beherabidean doa.

Zerekin kontatzen dugu egoera honi aurpegia emateko? Ezer txorekin ere ez. Zein izan da Herriaren borondate politikoa eta erantzun ekonomikoa? Ezein ere ez. Sindikatuek eta Eusko Gobernuak —zuzeneko erantzukizuna eta benetako zerbait egiteko ahalmena duten bakarrak— itzuri egiten dute arazoa eta bazterreratu egiten problema guztia patata bero bat bailitzan. Sindikatuek, aldi berean enplegu bera eta alokairu gehiago garantizatu beharko lizkieketen alegiazko enpresariak galdatzen dituzte. Eusko Gobernuak, berriz, Madrilen eta Administrazio Zentralean dauka bere koartada. Alabaina, denak batera datoz aldaketarik ez egiteko borondatean, hemen deus ere gertatu ez balitz bezala jarraitzeko asmotan, beren buruei eta besterenei iruzur eginez, eta errealitateari aurpegi eman nahi ez dion Herri baten erantzun sozial bezala beti aurrerantz ihes eginez. Hasierran ohartzen ez zirelako zer gertatzen zen; orain, erremediorik ez duela pentsatzen dutelako, agian.

Lehen, Herria zerbait egiteko beharretik defendatzen baldin bazen, ezertxo ere gertatzen ez zelako aitzakiarekin zen; egun, %20ko langabetu-kopuruak ere ez du mugitzen herri hau. Dena den, ez dago autolarderiatzeko arrazoirik ere. Behin frankismoaren azkenarekin pairatutako triunfalismo leloa iragan ondoren, besteak bezalakoze Herri bat garela ohartzen gara; gurea bezalako kasu batetan, porrot egingo zukeen edozeinek, guk egin dugun bezalaxe, bestalde. Kontsola gaitzean Herri zoragarri bat dugula pentsatuz —gizonaren eskua gehiegi nabaritzen ez den leku haietan, noski— eta munduko sukalderik onena, gainera. Goza gaitzean ahal dugun bitartean.

Euskaratzailea: **Gotzon Nazabal**
A. P. C.

LA CRISIS VASCA LA CRISE BASQUE

El problema económico de Euskadi es el de siempre: el País Vasco es pobre en materias primas, recursos naturales o energéticos. Dos fenómenos han modificado el futuro de la economía vasca: la crisis mundial o crisis del petróleo, y la crisis industrial. Todo ello hace que nuestra industria no sea competitiva, porque padece una gravísima **obsolescencia tecnológica** tanto en los procesos productivos como en los propios productos.

Aún sin la crisis del petróleo la industria vasca se hubiera visto en una difícil situación. Para afrontar la transición económica hubiera sido preciso establecer un **consenso social** entre empresarios y trabajadores, y una Administración que apoyara, que informara sobre lo que estaba en juego. Ninguna de las dos condiciones se ha verificado. La consecuencia es la imposibilidad de luchar contra la crisis.

Es absurdo mantener todavía hoy la política industrial de antaño. En ella, el Estado, teóricamente defensor de la iniciativa privada y de la economía de mercado, en la práctica vulnera esa libertad, con una compleja trama de reglamentaciones y, sobre todo, con una política crediticia muy dirigida. Así resulta que el proyecto de reestructuración industrial de la Administración es una política de sostenimiento y no de transformación.

Los planes de reestructuración han resultado fatales para la empresa, porque son inadecuados al no permitir un cambio real de la situación, y porque se ejecutan desastrosamente. Esta política crea **dependencia** sin resolver los **problemas de fondo**.

Los datos objetivos en que se detecta la crisis de la economía vasca son: 1. La marcha de la economía vasca es más negativa que la de la española. 2. Ello es fruto de factores negativos comunes y de algunos específicos de la situación vasca. 3. Los sectores industriales en crisis son paradójicamente grandes consumidores de energía, de la que se carece y que es cada vez más cara. 4. Hay retroceso tanto en el consumo como en la inversión. En consecuencia las empresas se paralizan y se derrumban, y pierden rentabilidad. El resultado de todo ello es la incapacidad de la economía vasca de dar empleo a todos aquellos en condiciones de trabajar.

Nuestra economía es, pues, una débil criatura inmovilizada entre la *pared de un mercado en crisis* y la *espada de unos salarios demasiado elevados*. La industria en gran parte está paralizada y envejecida. La distancia respecto a los países más adelantados es cada vez mayor.

Las perspectivas de la economía vasca podrían cambiar bajo dos supuestos: que el mercado español fuera creciendo constantemente, y que los salarios fuesen más bajos. Hace tiempo que fallan ambas condiciones. Pese a ello, ni sindicatos, ni empresarios, ni Gobierno Vasco quieren afrontar el problema. Todos escurren el bulto. Por ello, precisamente, nuestra situación es extraordinariamente grave.

Le problème économique d'Euskadi est très ancien: le Pays Basque est pauvre en matières premières et en ressources naturelles ou éner-

gétiques. Le futur de l'économie basque a été modifié par deux phénomènes: la crise mondiale ou crise du pétrole et la crise industrielle. C'est ainsi que notre industrie n'est pas compétitive; et cela parce qu'elle souffre d'une désuétude technologique très grave tant au niveau du processus productif que des produits eux-mêmes.

Même sans la crise du pétrole l'industrie basque se serait trouvée dans une situation difficile. Pour faire face à la transition économique il aurait fallu établir un consensus social entre patronat et travailleurs et disposer d'une Administration qui appuie et qui informe sur l'importance de l'enjeu. Aucune de ces deux conditions n'a été remplie, d'où l'impossibilité de lutter contre la crise.

Il est absurde de maintenir encore la politique industrielle d'antan où l'Etat, théoriquement défenseur de l'initiative privée et de l'économie de marché, empiète, dans la pratique, sur cette liberté, avec sa trame complexe de réglementations et surtout avec sa politique de crédits très dirigée. Il en résulte que le projet de restructuration industrielle de l'Administration est une politique de soutien et non de transformation.

Les plans de restructuration se sont avérés néfastes pour l'entreprise car, d'une part, en ne permettant pas un changement réel de la situation ils sont inadéquats et d'autre part leur exécution est désastreuse. Une telle politique mène à la dépendance au lieu de résoudre les problèmes de fond.

Les données objectives qui permettent de déceler la crise de l'économie basque sont les suivantes: 1) Le processus de l'économie basque est plus négatif que celui de l'économie espagnole. 2) Cela est dû à des facteurs négatifs, certains communs et d'autres spécifiques à la situation basque. 3) Les secteurs industriels en crise sont paradoxalement de grands consommateurs d'énergie qui manque et qui est de plus en plus chère. 4) On assiste à un recul tant au niveau de la consommation que de l'investissement. Par conséquent les entreprises se paralysent, s'écroulent et perdent leur rentabilité. D'où l'incapacité pour l'économie basque de donner un emploi à tous ceux qui sont en mesure de travailler.

Notre économie est donc une faible créature prise entre un marché en crise et des salaires trop élevés. L'industrie est en grande partie paralysée et vieillie. Son écart avec celle des pays les plus avancés se creuse de plus en plus.

Les perspectives de l'économie basque pourraient changer si ces deux conditions étaient remplies, à savoir, la croissance continue du marché espagnol et la baisse des salaires. Or il y a longtemps que ces exigences ne sont pas satisfaites. Malgré cela, ni les syndicats, ni le patronat, ni le Gouvernement Basque ne veulent affronter le problème. Tous ferment les yeux. C'est précisément la raison pour laquelle notre situation est extrêmement grave.